Názory mládeže na občiansku participáciu

Eva Fülöpová, Jana Svetlíková

Mládež

- Mládež sa obvykle vymedzuje ako nepresne ohraničená veková skupina alebo sociálna kategória. Príslušníkov mládeže spája to, že sa nachádzajú v rovnakom životnom cykle nazývanom mladosť a že sú tou istou generáciou
- Mládež v spoločnosti má významnú sociálnu rolu, pretože predstavuje dynamizujúcu skupinu, ktorá vnáša do spoločnosti napätie, inovácie a vývojovú diskontinuitu. .

Občianska participácia

- sa definuje ako aktívna účasť jednotlivcov na riešení spoločenských problémov a na spravovaní verejných záležitostí – či už sa odohráva v rámci lokálnej komunity, konkrétnej spoločenskej organizácie, etnického či národného spoločenstva alebo globálnej komunity. Je prejavom aktívneho občianstva. Občianska participácia sa všeobecne považuje za jednu zo základných demokratických hodnôt.(Bútorová, Gyárfášová, 2010)

Občianska participácia

Väčšina definícií ju vidí ako moc, založenú na možnosti:

- Uplatňovať spoločenské a politické vplyvy
- Zúčastňovať sa na rozhodovacích procesoch
- Preberať zodpovednosť

Pragmatická perspektíva participácie

- Právo byť zahrnutý a preberať zodpovednosť
- Ovplyvňovať vlastné životné podmienky
- Mať hlas vo verejnej politike

Občianska participácia je vzorcom demokratického života, založeného na rovnováhe medzi právami a povinnosťami

Občianska participácia

predpokladá tri podmienky:

- Participačné príležitosti
- Individuálne spôsobilosti
- Podporu učením

Občiansku participáciu sa nemožno naučiť prostredníctvom napodobňovania alebo záväzkov, predpokladá každodennú skúsenosť v rôznych situáciách učenia a v progresívnej kontinuite

Výskum absolventov stredných škôl

- komparatívny výskum v roku 1994, následne zber údajov v rokoch 2002-2003 dotazníkom, ktorý tvorili otázky na zistenie názorov a očakávaní mladých ľudí na prahu dospelosti v nasledujúcich oblastiach:
- trh práce, očakávania a predstavy vlastnej profesionálnej orientácie;
- predstavy a očakávania vo vlastnej rodine, názory na oblasť prevencie pred neželaným otehotnením a výchovy vlastných detí;
- politická socializácia, pripravenosť mladých ľudí prevziať zodpovednosť za vlastný život v zložitých podmienkach transformujúcej sa spoločnosti;
- hodnotový svet mladých ľudí z hľadiska rozdielnych rolí muža a ženy.

Základné charakteristiky výskumného súboru

POHLAVIE	SLOVENSKO 2003	SLOVENSKO 1994	MAĎARSKO	ČESKÁ REPUBLIKA	ŠKÓTSKO
Chlapci	761	598	552	242	530
%	*43,9*	*46,6*	*68,2*	*55*	*49,5*
Dievčatá	971	681	256	198	540
%	*56,1*	*53,2*	*31,7*	*45*	*50,5*
Spolu	**1732**	**1289**	**808**	**440**	**1080**

Respondenti podľa typu školy a podľa miesta školy

SLOVENSKO 2003

- **Gymnáziá** 775 *44,7 %*
- *SOŠ* 414 *23,9 %*
- *SOU* 526 *30,4 %*
- ***BRATISLAVA 603 34,8 %***
- ***ZÁPADNÉ SLOVENSKO 234 13,5 %***
- ***STREDNÉ SLOVENSKO 646 37,3 %***
- ***VÝCHODNÉ SLOVENSKO 249 14,4 %***

Niektoré údaje z dotazníka

S názorom: "Človek ako ja nemôže mať nijaký vplyv na politické rozhodnutia, ktoré ovplyvňujú náš život" :

- skôr nesúhlasilo 62,7% respondentov
- skôr súhlasilo **23%**
- a odpoveď neviem uviedlo 14,4%.

V roku 1994:

- skôr nesúhlasilo 51,6 %,
- skôr súhlasilo **35,5 %** respondentov
- a 12,9 % uviedlo odpoveď neviem.

Počet respondentov s nesúhlasnou odpoveďou v súčasnosti vzrástol o 11,1%.

"Do akej miery dôverujete vláde, že koná správne?"

- väčšinou dôverujem 9,6%
  (v r. 1994 4,4 %),
- vôbec nedôverujem 41,1% respondentov
  (v r. 1994 26 %).

Na Slovensku vzrástla nedôvera voči vláde
(o 11,7%).

Názory respondentov na dôveru vláde podľa typu školy

- môžeme konštatovať najvyššiu mieru dôvery u gymnazistov

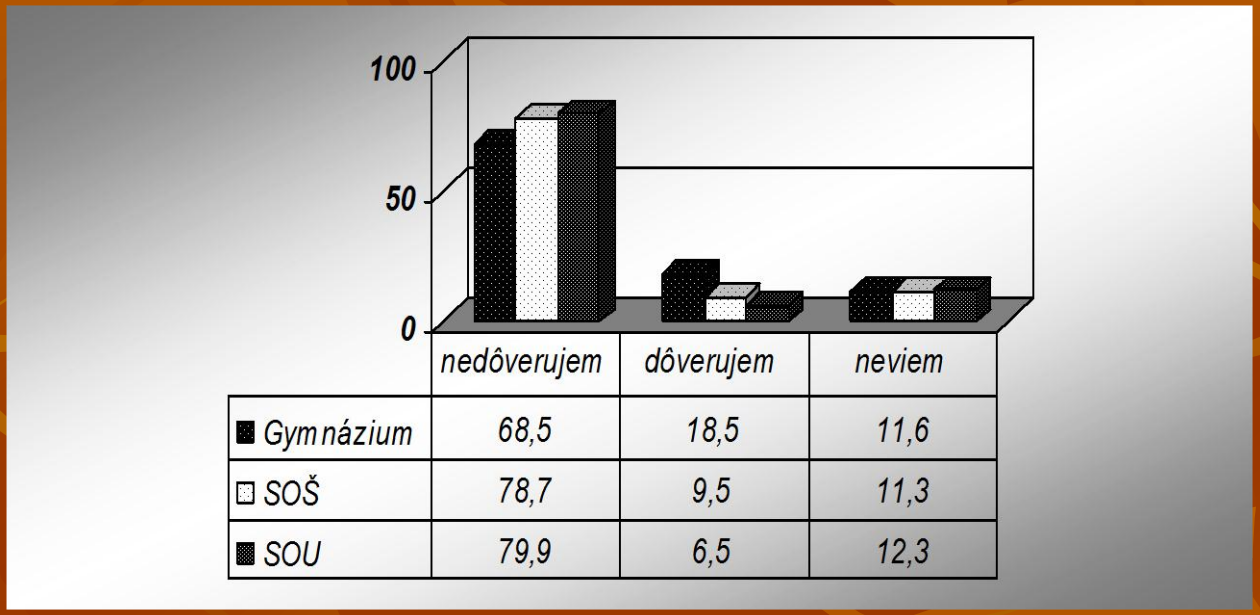

	nedôverujem	dôverujem	neviem
Gymnázium	68,5	18,5	11,6
SOŠ	78,7	9,5	11,3
SOU	79,9	6,5	12,3

Respondenti na Slovensku 2003 podľa názoru na dôležitosť vybraných činností

- Najvyššiu dôležitosť respondenti pripísali zabezpečeniu zdravotníckej starostlivosti
- V poradí dôležitosti nasledovali: ochrana ľudských práv, možnosť kvalitného vzdelania, zabezpečenie práce pre každého
- Najmenšiu dôležitosť pripísali právu na štrajk, starostlivosti o starých ľudí, ochrane ľudských práv zaistených osôb a slobode zhromažďovania

Respondenti na Slovensku 2003 podľa názorov na starostlivosť o starých ľudí

- Dievčatá považujú starostlivosť o starých ľudí viac za veľmi dôležitú ako chlapci (38,2%:27,7%)
- Chlapci gymnazisti a z odborných škôl považujú starostlivosť o starých ľudí za menej dôležitú ako z učilíšť, podobne je to aj u dievčat
- Za najmenej dôležité považujú starostlivosť o starých ľudí chlapci z Bratislavy oproti iným regiónom, podobne je to aj u dievčat

Respondenti zo Slovenska 2003 podľa názoru na rovnaké práva pre rasové, etnické a náboženské menšiny

- Za nie dôležité považujú rovnaké práva pre rasové, etnické a náboženské menšiny viac chlapci ako dievčatá
- Podľa typu školy za nie dôležité ich považujú viac študenti - chlapci zo stredných odborných škôl (35%), ako študenti učilíšť (26,7%) a z gymnázií (15,6%), z dievčat sú to najviac študentky z učilíšť (17,6%)
- Podľa toho, či chodia do kostola, za nie dôležité ich najviac považujú chlapci, čo chodia pravidelne do kostola (25,8%), z hľadiska vierovyznania sú to chlapci katolíci (24,3%)

Respondenti na Slovensku roku 2003 podľa názoru na rovnaké práva mužov a žien

- **Podľa pohlavia za nie dôležité ich považuje 11,8% chlapcov a 3% dievčat**
- **Podľa typu školy najviac chlapcov zo stredných odborných škôl ich považujú za nie dôležité (16,6%), viac gymnazistov (10,7%) ako učňov (9,9%), ale najmenej dievčat zo stredných odborných škôl (1,9%)**
- **Podľa miesta školy najviac chlapci z Bratislavy ich považujú za nie dôležité (14,1%), potom nasledujú chlapci z východného Slovenska (12,4%), z dievčat sú najviac z východného Slovenska (4,5%) a najmenej z Bratislavy (2,4%)**

Názory respondentov z roku 2003 a v roku 1994 na tie skutočnosti, ktorým pripisujú politickú dôležitosť

Pri porovnávaní je najvýraznejšia zmena v pohľade **na existenciu viacerých politických strán:**

- respondenti z roku 2003 považujú za veľmi dôležité až o 12,3% menej ako v roku 1994.
- za nie dôležité ich považuje až 38% respondentov.
- V takmer všetkých odpovediach mierne narastá percentuálne zastúpenie tých respondentov, ktorí odpovedajú neviem.
- V názoroch respondentov môžeme ďalej zistiť nasledujúce zmeny: mierne sa zvýšilo percentuálne zastúpenie respondentov v názoroch na skutočnosti, ktoré považujú za veľmi dôležité:
- cirkev s vplyvom na vládu,
- ochrana spotrebiteľa,
- mládežnícke organizácie a slobodné voľby.

Zistené skutočnosti nastoľujú otázku, aké sú predstavy mladých ľudí o možnostiach slobodných volieb pri klesajúcej dôležitosti existencie viacerých politických strán? Celkom za veľmi dôležité a dôležité ich považuje len 24,2% respondentov, v roku 1994 ich bolo 45,7%.

Práva občanov

Za práva občanov respondenti v roku 2003 na Slovensku najvyšším percentuálnym podielom považujú:

- štátnu zdravotnícku starostlivosť (96,8 %),
- možnosť kvalitného vzdelania (96,4 %),
- poskytovanie vhodného bývania (95,5),
- ochranu ľudských práv (95,3%),
- zabezpečenie práce pre každého (95%).

V roku 1994 najvyšším percentuálnym podielom považovali:

- právo voliť v slobodných voľbách (96,2 %),
- rovnaké práva mužov a žien (95,8%),
- štátnu zdravotnícku starostlivosť (94,6%),
- sloboda slova (94,5%).

Povinnosti občanov

S najvyšším percentuálnym podielom na Slovensku v roku 2003 :

- starať sa o svoje deti v predškolskom veku – 78,4%
- starať sa o svojich starých príbuzných – 65,7 %.
- obstarať si vlastné bývanie – 58%
- platiť dane – 56,2 %
- rešpektovať práva menšín – 42,6%.

K povinnostiam občanov priradili respondenti v roku 1994 s najvyšším percentuálnym podielom :

- starať sa o svoje deti v predškolskom veku - 85,9 % ,
- starať sa o svojich starých príbuzných – 65,7 %,
- obstarať si vlastné bývanie - 61,1 %,
- platiť dane - 54,1%,
- rešpektovať práva menšín – 49,7 %

Z povinností občanov respondenti odmietli s najvyšším percentuálnym podielom

V roku 2003

- pravidelne chodiť do kostola – 62,9%,
- pôsobiť v ženských organizáciách – 49%,
- byť členom odborov – 47,2%
- byť pripravený so zbraňou v ruke brániť krajinu – 45,1%
- aktívne sa zúčastňovať politiky – 41,2%.

V roku 1994

- aktívne sa zúčastňovať politiky - 69,4 % ,
- pravidelne chodiť do kostola - 69 % ,
- byť členom odborov - 61,7 %,
- pôsobiť v ženských organizáciách – 60,8%,

Miera zodpovednosti štátu

Z uvedených aktivít, kde respondenti hlavnú zodpovednosť pripísali štátu, najvyšší percentuálny podiel dosiahli v roku 2003 tieto aktivity:

- zabezpečenie zdravotníckej starostlivosti – 66,7%,
- ochrana ľudských práv – 60,4 %
- možnosť kvalitného vzdelania – 53,9%,
- zabezpečenie práce pre každého – 51,6%,
- plánovanie ekonomiky – 47,3%.

V roku 1994 najvyšší percentuálny podiel priradili respondenti aktivitám s hlavnou zodpovednosťou štátu:

- ochrana ľudských práv- 68,6%,
- zabezpečenie zdravotníckej starostlivosti – 60,3 % ,
- ochrana životného prostredia - 58,6 %,
- prevencia kriminality – 52,4%,
- možnosť kvalitného vzdelávania – 49,9 %.

Závery

V ponímaní dôležitosti niektorých činností, ktoré sú politicky významné sme zistili niektoré zaujímavé výsledky – nerovnaké ponímanie rovnosti práv mužov a žien, ako aj rovnosti rasových, etnických a náboženských menšín v závislosti od pohlavia, konfesie, návštevnosti a typu školy. Chlapci sa javia ako menej tolerantní než dievčatá, študenti stredných odborných škôl menej rešpektujúci práva ako študenti iných typov škôl.

Z hľadiska starostlivosti o starých ľudí ju dievčatá vnímajú ako viac dôležitú ako chlapci a súdržnosť rodiny je silnejšia na východe než na západe krajiny, čo tiež ilustruje posun vo vnímaní rodiny od viacgeneračného spoločenstva k dvojgeneračnej, málopočetnej rodine s uvoľňovaním vzťahov.

Efekt zotrvačnosti v oblasti politického správania nemožno podceňovať predovšetkým v vplyve rodiny na dieťa, mladého človeka. Aby sa takto naznačené problémy zmiernili, je potrebné zvýrazniť úlohy školy v procese osvojovania demokratických princípov. Škola túto úlohu nemôže plniť len vo verbálnej rovine, predovšetkým ju musí napĺňať praktickou realizáciou.

- Škola nie je miestom prezentácie ideológií politických strán či hnutí, ale musí byť miestom realizácie demokracie spôsobom vyučovania, prístupom učiteľov, spôsobom riadenia školy a participáciou žiakov a študentov na činnosti samosprávnych orgánov školy. V tejto oblasti sú stále veľké rezervy.